

SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIM TEXNOLOGIYASI

¹Isoqova Muxlisa Faxriddin Qizi

Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti talabasi
isoqovamuhlisa8@gmail.com,

²Fayzullayev Sayfiddin Baxodir O'G'Li

Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti talabasi
sayfiddinfayzullayev01@gmail.com.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7409212>

ARTICLE INFO

Received: 01st December 2022

Accepted: 05th December 2022

Online: 07th December 2022

KEY WORDS

Yangi metodlar, pedagog, o'quvchi, tarqatma materiallar, takrorlash, Individual dars, guruh bo'lib ishlash, interfaol ta'lim, bellashuvlar, ijodiy darslar," sinf-dars" tizimi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim deyilgandanda - shaxsni insoniy fazilatlarini bilan ulg ayishi ,shaxsni ma'lum sifatlarini shakllantirish,mustaqil fikr yurita olishi,fikrini ravon bayon eta olishi,bilim,ko'nikma malakalarini rivojlantirishi,o'zini shaxs sifatida anglab yetishi,qobilyat va imkoniyatlarini to'la qonli ko'rsarib berishi tushuniladi.Shaxsga yo'naltirilgan texnologiya deyilganda yuqorida sanab o'tgan jarayonlarimizni amalga oshirish,uni samarali tashkil etish,muvaffaqiyatli natijalarga erishish uchun qo'llaniladigan texnika,zammonaviy texnologiyalar,yangi-yangi metodlar tushuniladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim o'z nomi bu shaxsni pedagogik jihatdan ta'lim tarbiyalasg jarayoni tushiniladi.Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim pedagogika fanining bir yo'nalishi hisoblanadi.Pedagogika fani ta'lim tarbiya berish,to'g'ri yo'l ko'rsatish,talabalar bilan

ABSTRACT

Ushbu maqolada shaxsga yo'naltirilgan ta'lim haqida tushuncha va dars jarayonini qay tarzda olib borilishi.Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar ularning afzal taraflari,bu mavzudagi mummolarv shaxsga yo'naltirilgan ta'limning turlari haqida gap boradi.Shaxsga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshirishda yangicha metod,tamoyillar haqida gapirilgan

ishlash kabi jarayonlarni o'z ichiga oladi.Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda muhit ikki kishi o'rtasida (pedagog va o'quvchi) o'rtasidagi jarayon tushuniladi.Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim hamma talaba va o'quvchilarini bir xilda tushunib rivojlanishini ta'minlaydi.Bunda kelajakdagi o'zlari qiziqqan kasbiy faoliyat bo'yicha maqsadlardan kelib chiqib ish yuritiladi.Pedagog va o'quvchi o'rtasida o'qitish jarayonining asosiy vazifalari:
1.Pedagog va o'quvchining kelisha olishi bir-biri bilan
2.Dars jarayonining (o'quv materiallar va texnologiya,metodlardan bilan boyitilganligi)
3.O'quvchiga dars o'tishning rejalashtirilganligi ya'ni reja asosidaligi
4.O'quvchiga bilim olishga,o'rganishga bo'lgan kuchlarini yanada rivojlantirish.
O'quvchi dars muhitini o'rgartirishi mumkin.Ya'ni an'anaviy ta'limning o'sha

hamma bilgan metodlaridan tashqari xali ochilmagan qirralarini ochish orqali shaxsga yo'naltirilgan ta'limda o'quvchi bilan ishlar ekansiz, uning yaxshi natijalar qayt etilishi, darsning samarasi yaxshi bo'lishi uchun ma'lum bir etaplarni va rejalashtirib olgan texnikalarigizni qo'llashingiz mumkin. Masalan: bolalarni har xil zamonaviy axborot texnikalari bilan yangicha metod qilib e'tiborini tartib yoki darsga, fanga qiziqtirishingiz mumkin. Ko'rgazmali qurollar, tarqatma materiallar bilan dars jarayonini olib borsangiz bola diqqatli bo'lishga harakat qiladi. Har bir bola bilan alohida yondashuv, dars jarayoniga qiziqтира bilishlik (zo'ravonlik yo'li bilan emas). O'tilgan mavzularni ko'p marta takrorlash, takrorlash bilimning onasi degan gap ham bor. Har doim bolalarni nazoratda ushlab, o'qitish bilan tarbiyani chambarchas bog'lash kerak. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari deyilganda: shaxsning qobiliyatlarini mustaqil izlanishini, tanqidiy fikrlashlarni shakllantirish jarayoni. Bu ta'lim o'quvchining o'ziga qulay bo'lgan muhit yaratishdir. O'quvchini erkin fikrlab, tengdoshlaridan uyalish hissini yoqotadi, o'ziga bo'lgan ishonchini rivojlantiradi. Bunda pedagog imkon qadar o'quvchilar bilan individualni yondashib dars o'tishlari kerak. Va bu o'quvchini ijodiy fikrlash, tanqidiy fikrlashlarni shakllantiradi. Shaxsga yo'lartirilgan ta'lim interfaol ta'lim metodlardan foydalanish anchagina samarali usullardan biri. Interfaol o'qitishda - o'qituvchi faoliyatining tashkilotchisi ro'lida ishtirok etadi. Birgalikda, jamoa bo'lib ma'lum faoliyatni amalga oshirish jarayoni tushuniladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasida interfaol metodlardan

foydalanishning afzal tomonlarini sanaymiz.

1. Jamoa, guruh bo'lib ishlash, ya'ni o'quvchilar ichida fikr yurita olishi past bo'lgan, bilim darajasi past bo'lgan bolalar bilimdonlar ichida qatnashsa bir-birini o'rnini to'ldirib, bilmagan joyini bilib olishiga turki bo'lib, tengdoshlari kabi bilimli bo'lishga intilishadi.

2. Bellashuv vaqtida bir-biridan o'zish, bellashuvda yutush, mulohaza jarayonidagi tortishuv bolani miyasini tez ishlashiga, raqobat jarayonida ijodiy va tanqidiy fikrlashiga katta yordam beradi.

3. O'quvchi ruhiyatidagi mustaqil fikrlash, faol bo'lish kabi jihatlarni rivojlantiradi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda amalga oshirishda o'quvchi o'zi har xil yangiliklar, metodlar, o'ylab topib darsga joriy qilsa bo'ladi. Masalan :

- Individualni dars
- Guruhlar bilan ishlash darsi
- Ijodiy dars
- Uyga vazifa bo'yicha hisobot darsi
- Seminar darsi
- Ekskursiya darsi
- Dialog darsi
- Test ishlash darsi
- Tanqidiy fikrlash darsi
- Fikrni bayon qilish darsi

Bunaqa texnologiyalarni dars so'ngida yoki dars jarayonida qulay bir vaqt tanlab darsda qo'llashi mumkin. Endi izohlasak.

1. Individualni dars- o'qituvchining vaqti yetganicha ya'ni imkon qadar har bir o'quvchi bilan tezashtirilgan holda kerakli bilimlarni o'rganish. O'shanda bola tushunmagan narsalarini mustahkam o'rganib bilib olishini ta'minlaydi.

2. Guruhlar bilan ishlashda ta'lim jarayonidan kelib chiqib ma'lum bir mavzu

tanlanib o'rtaga tashlanadi va guruh, guruh bo'lib bolalar bu yuzasidan fikr, mulohaza yuritib bahs olib borishadi.

3. Ijodiy darsda har bir o'quvchiga bittadan mavzu berilib uni yoritib berishga harakat qilinishi so'raladi. Bunda bolla o'sha mavzuni chuqur o'rganishga, diqqatli bo'lishga harakat qiladi.

4. Har bir o'quvchining uyga vazifani qay darajada diqqatli bajarganligi, uyga vazifadagi topshiriqlarni to'g'ri yoki noto'g'ri bajarganligi hisobot qilinadi.

5. Seminar darsini qo'yilishining asosiy vazifasi har bir o'quvchi bir o'quvchi ma'lum bir mavzuni, ma'lum berilgan topshiriqni tengdoshlari o'rtasida gapirib berishligi. Bunda uning fikrlash qobiliyati kengayadi, o'ziga bo'lgan ishonchini orttiradi. Uyalish tortinish kabi hislarni yoqolishini ta'minlaydi.

6. Ekskursiya darsida har bir ta'lim yo'nalishidn kelib chiqib olib boriladi. Masalan: axborot texnologiyalari sohasida bo'lsa zamonaviy axborot texnologiyalarining amalyotdagi ko'rinishi, robotexnikalar, texnika (smart doska va hokozo) serverlarni ko'rsatib yoki IT-parklarga olib borib tanishtirilsa o'quvchida o'sha sohaga, fanga bo'lgan qiziqishi ortadi va yana u ham yangi, yangi zamonaviy axborot texnologiyalarini yaratishga intiladi.

7. Dialog darsida pedagog va talaba, talaba-talaba kabi turda tezkor savol-javob o'tqazilsa, talabalarning tez fikrlash, aqliy o'ylash kabi qobiliyatlari rivojlanadi.

8. Dars jarayonida o'tilgan darslar yuzasidan test topshiriqlari berilib, testlarni ishlashsa dars samaradorligi qay darajada va o'quvchilarning bilim salohiyati qay darajada ekanligini bilib olish mumkin bo'ladi.

9. Har bir o'quvchi ma'lum darajada ma'lum bir mavzuni tahlil qilabilishi zarur.

10. O'tilgan mavzu bo'yicha o'quvchi shaxsiy fikrini bayon eta olishi bilan uning mustaqil fikrlash doirasini kengaytiradi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning bir nechta turlari bor. Innovatsion ta'lim, hamkorlik ta'limi, interfol ta'lim, masofaviy ta'lim, muammoli ta'lim, loyihalari ta'lim, kompyuterli ta'lim, rivojlantiruvchi ta'lim, tabaqalashgan ta'lim, modul ta'lim, individualni ta'lim, mustaqil ta'lim, dasturiy ta'lim, o'yin texnologiyalari kabi turlari mavjud. An'anaviy ta'limni qoralab zamonaviy ta'limga o'tish kerak deymiz bu qay darajad o'rinli? Bizga ma'lumki an'anaviy ta'lim necha yillar oldin shakllanib mana hozirgi kungacha foydalanilib kelinmoqda. Bu "sinf-dars" usuli deyilib Y.A. Komenskiy tomonidan o'ylab topilgan yoki ifoda etilgan. Bu hozirgi ta'lim muhiti, jarayoni deb bilaman. Misol qiladigan bo'lsam uning xususiyatlarini:

- Tengdoshlari bilan bitta sinfda o'qish ya'ni yoshlari tng bo'lgan o'quvchilar bitta sinfda taxsil olishi
- Sinfdagi o'qituvchi va o'quvchilar o'quv reja, yagona o'quv darsliklari yoki belgilab qo'yilgan mashg'ulotlar asosida dars jarayonini olib borishadi
- Dars jarayoni o'qituvchi tomonidan boshqarilinadi, dars soati (dars davomiyligi) belgilangan bo'ladi.
- Bitta fan bitta dars soati davomida o'tiladi. Bu usul o'quvchilarni bilimli, aqli bo'lib yetishishini ta'minlaydi. Lekin esa o'quvchining (shaxsiy jarayonlari) : o'zini erkin his qilishi, dars jarayoniga nisbatan bo'ladigan qo'rquvni yo'qolishi, o'zini anglash, ko'p tomonlama mustaqillik, aniq fikrlash, o'z-o'zini baholash, intensional harakatlar va boshqalarni rivojlantiradi. Shu mavzuga oida muammolar:

1. Erkin shaxsni shakllantirish (Ta'lim muassasalarida ma'lum bir belgilangan natijaga erishish ko'zda tutilgan texnologiya asosida faoliyat yuritish.)

2. Pedagogik jarayonlarni mahsuli yetarli darajada emasligi Yangi pedagogik tizimlar yetishmasligi. (bilim, ko'nikma, ijodiy faollik, yetishmasligi pedagogda)

3. Yangi pedagogik tizimlarni yetishmasligi (Pedagogik ta'sirni ta'lim jarayonini samarali bo'lishini, maqsadlarga erishishni ko'zlab shakllantiradigan loyiha desak ham bo'ladi.)

4. Sinf xonalarida bollar sonining ko'pligi (individulni yondashishga har bir bolaga vaqt yetmasligi)

5. Hamkorlik pedagogikasini shakllanmaganligi (o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabat yaxshi shakllanmaganligi).

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarini o'rganishdagi samarali usullardan biri bu muammoli o'qitish ya'ni muammoli ta'limdir. Muammoli o'qitish didaktikasini joriy etib borish asosiy ish faoliyatiga aylanishi kerak. Muammoli ta'lim tarbiya ta'lim jarayonini faollashtiradi, dars jarayoniga qiziqishni, fanga bo'lgan xurmatni oshirishga sabab bo'ladi. Muammoli

ta'limning nazariy va amaliy jihatlarini atroflicha o'rganadi. Muammoli ta'limning afzal jihatlari –

- Mavzuga doir har xil fikrlash
- Umumlashtirish
- Xulosa hiqarish
- Savollarga aniq javob berish
- Muammoli topshiriqlarni yechimini oson bajarish kabi qobilyatlarni shakllantiradi

Muammoli ta'lim texnologiyasi – o'quvchini kasbiy faoliyatini rivojlantirish maqsad qilib olinadi. Muammoli ta'lim texnologiyalari deyilganda – o'qituvchi dars o'tayotganid o'quvchilar bilan o'zaro fikr almashinishi ularning oldiga muammoli vaziyatlarni vujudga keltirib uning yechimini izlashadi, mulohaza yuritishadi.

Muammoli ta'lim turli ilmiy uslubiy jihatdan uch xil ko'rinishga ega : muammoli vaziyatni vujudga keltirish, muammoning qo'yilishi, muammoning yechimini toppish. Albatta muammoli ta'lim o'qituvchi rahbarligida olib boriladi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasini ta'lim jarayonida talabalarda qanday qobilyatlarni shakllantirishi haqida smartArtda yoritib bermoqchiman.

References:

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/shaxsga-yo-naltirilgan-ta-limda-pedagogik-klasterning-ahamiyati/viewer>
2. <https://fayllar.org/reja-shaxsga-yonaltirilgan-talim-texnologiyalarining-turlari.html>
3. <https://oimurschool.ru/uz/nashi-deti/uchenye-lichnostno-orientirovannyi-podhod-sovremennye-problemy-nauki-i/>
4. <http://reja.tdpu.uz/shaxsiyreja/content/2269/html/72266/%D0%B8%C2%A0%D0%B5%D0%B1%20%D0%B2%D2%90%D0%B5%C2%AD%C2%AE%C2%AB%C2%AE%D0%88%D0%81%D0%BF%D0%B1%D0%811.htm>
5. <https://inlibrary.uz/index.php/zitdmrt/article/view/5279>
6. <https://fayllar.org/1-mavzu-boshlangich-talim-samaradorligini-oshirishda-zamonaviy.html?page=3>
7. <https://cyberleninka.ru/article/n/shaxsga-yonaltirilgan-talim-texnologiyalarining-ilmiy-nazariy-asosi>
8. <https://kompy.info/termiz-davlat-universiteti.html?page=31>
9. <https://fayllar.org/1-pedagogik-texnologiya-nima.html?page=5>